

Intervenció educativa (metodologia).

A l'hora de treballar amb els alumnes a l'aula ordinària, tindrem en compte quatre punts importants dins la metodologia per tal de dur a terme una bona intervenció educativa:

1. El clima a l'aula i el llenguatge utilitzat.
2. L'atenció a la diversitat des de l'educació musical.
3. Metodologia activa i aprenentatge significatiu.
4. L'enfocament globalitzador.
5. Les TIC incorporades a l'aula.

El clima a l'aula i el llenguatge utilitzat:

Des de l'educació musical es considera molt important que a l'aula hi hagi un clima de confiança i seguretat ja que és una àrea que implica una expressió continuada de l'alumne: cantant, dansant, movent-se corporalment, practicant instrumentalment... L'alumne és un element actiu a l'aula que només s'expressa lliurement i sense por en el moment en què se senti recolzat i tingui la confiança dels companys i del mestre.

Com a docent serà molt important que des del principi tinguem cura del clima i actituds que es donin a l'aula, valorant sempre el respecte i la confiança.

Un element molt important per a crear aquest clima positiu a l'aula és l'ús del llenguatge tant verbal com no verbal. D'aquesta manera volem dir que cal vigilar molt amb el que es diu i quines són les actuacions.

Atenció a la diversitat:

L'atenció a la diversitat és un dels principis que pren gran rellevància. Aquest és un objectiu important en l'actual sistema educatiu i per això hi ha referències constants al llarg de les diferents normatives. Fins i tot dins el Nou Currículum, a l'apartat IV ens parla de la diversitat.

Des de l'aula d'educació musical hem d'atendre aquesta diversitat d'alumnes que pot venir determinada pels diferents ritmes d'aprenentatge, per deficiències motrius, sensorials, psíquiques o altres. Per atendre aquesta diversitat disposem de l'ajut de diferents professionals i equips que el departament d'Ensenyament posa a la nostra disposició com pot ser l'EAP, el LIC, el CREDA. Tot dins els Serveis Educatius de cada comarca.

En aquesta zona escolar en quant a atenció a la diversitat, principalment, que durem a terme a l'aula és la dels diferents ritmes d'aprenentatge: alumnes amb un ritme d'aprenentatge lent i alumnes amb un ritme d'aprenentatge ràpid. Aquesta dos casos els tenim en compte a l'hora de programar tot elaborant activitats de retroacció pel primer cas, que

ajudin als alumnes a superar els objectius i en segon cas elaborar activitats variades i opcionals que els permetin ampliar els seus coneixements i satisfer els seus interessos. A més a més com que els grups són multinivells, molts cops pot fer adaptacions grupals.

Tal com diu el Nou Currículum:

"Entre aquests mecanismes, han de considerar-se les adaptacions del currículum, com també el suport en el grup ordinari, els agrupaments flexibles o els desdoblaments dels grups d'alumnes.

Així mateix, l'alumnat amb necessitats educatives especials que ho requereixi disposarà d'adaptacions que s'aparten significativament dels continguts i dels criteris d'avaluació, amb la finalitat de facilitar-li l'adquisició del currículum. Les esmentades adaptacions s'efectuaran per aconseguir el màxim desenvolupament de les competències bàsiques. L'avaluació i la promoció de l'alumnat amb aquestes adaptacions prendran com a referent els objectius i criteris d'avaluació fixats en les programacions adaptades.

L'alumnat que presenti un desfasament de més d'un cicle en el seu nivell de competència curricular, podrà ser escolaritzats en un curs inferior al que li correspondria per edat. En cas que superi aquest desfasament s'incorporarà al curs que el pertorqui per edat.

L'escolarització de l'alumnat amb altes capacitats intel·lectuals podrà comportar tant l'adaptació curricular com la flexibilització de la permanència en un curs, en un cicle o en tota l'etapa. El Departament d'Educació establirà els requisits de diagnòstic i informe per als diferents casos." Tot això, a les rurals es pot fer perfectament sense gaire trasvals ni a l'aula, ni al docent ni a l'alumne. El fer de tenir multinivells a l'aula ens permet aquestes adaptacions sense que sigui tan traumàtiques.

Metodologia activa i aprenentatge significatiu:

La metodologia que està present al llarg dels plantejaments didàctics d'educació musical està basada en:

- Els criteris metodològics que donen identitat al centre i que estan reflectits al PEZ.
- Les opcions metodològiques concretades al PCZ.

Un dels criteris importants que està present a l'àrea de música, és la metodologia activa, on l'alumne és el protagonista dels seus propis aprenentatges. Alhora, i per a què aquest principi es pugui dur a terme, es tindran en compte els interessos i coneixements previs dels alumnes.

L'aprenentatge significatiu implicarà partir dels coneixements previs de l'alumne (equilibri) presentar la nova informació (o descobrir-la els mateixos alumnes) de manera que es creï un conflicte cognitiu entre el que

sabia i el nou coneixement (desequilibri) per tornar finalment a una altra situació d'equilibri, a través de la integració de la nova informació, modificació de la prèvia... D'aquesta manera l'alumnat poc a poc anirà assimilant una de les competències bàsiques: "Aprendre a aprendre"

L'enfocament globalitzador:

Un dels plantejaments didàctics i pedagògics de la reforma educativa és l'enfocament globalitzador. Aquest permet a l'alumne poder treballar els continguts dintre d'un context en el que es relacionen diverses àrees a la vegada, i incorporar al seu treball informació d'altres àrees.

Des de l'àrea de música podem incidir en totes les àrees. D'una banda, ja que la música és un llenguatge universal i utilitza molts cops dels llenguatges verbals, incidirem en totes les àrees de llegua.

D'una altra banda, l'expressió corporal, les dramatitzacions i les danses estan molt relacionades amb l'educació física.

Els sons corporals, naturals instrumentals i tots els ambients sonors estan vinculats en l'àrea de coneixement del medi natural.

Quan treballem himnes, biografies d'autors... estem treballant des de l'àrea del coneixement del medi social.

Tot el referent a la part més teòrica del llenguatge musical hi globalitzem amb les matemàtiques.

Tots aquests continguts, entre d'altres sempre utilitzant els suports TIC i la xarxa telemàtica, ja que l'educació ha d'anar en consonància amb la societat en la qual vivim.

La intervenció educativa des dels diferents blocs:

Ritme i moviment:

El sentit rítmic i moviment corporal són els dos aspectes que configuren el bloc del ritme i el moviment. El cos és l'instrument que els nens i les nenes utilitzen per moure's, exterioritzant així el seu ritme, la seva imaginació i la seva sensibilitat. Caldrà fer doncs, exercici molt concret que vagin conduint-los cap al coneixement i el bon ús d'aquests. Si el nen i la nena coneixen i controlen el seu cos, podran també controlar l'espai i el temps. Per aconseguir-ho es faran activitats que afavoreixin el coneixement corporal sincronitzat amb sèries de sons diferents i amb combinacions rítmiques diverses aportaran el suport que guiarà el nen i la nena cap a una vivència del sentit rítmic.

L'alumne manifestarà el seu ritme mitjançant el propi cos, a través dels instruments, les cançons, la música enregistrada, els objectes sonors i el llenguatge (paraules, frases, dites populars, embarbussaments...).

És feina del mestre encaminar i dirigir el ritme natural, propi de cada nen i nena, vers una justesa i precisió en la coordinació del moviment corporal i el so que li facilitarà, més endavant, la lectura musical, la interpretació, la improvisació...

En la percepció dels jocs o exercicis, el mestre o la mestra haurà de tenir sempre en compte la realització de diverses activitats que treballin un mateix aspecte ha assolir, per tal d'aconseguir els objectius desitjats. Procurarà també fer exercicis que afavoreixin la interiorització i la memòria rítmica. Un treball sistematitzat i aprofundit d'aquestes capacitats, assegurarà una correcte interpretació i mostrarà el grau de precisió rítmica de l'alumne/a.

Es potenciaran i s'observaran les improvisacions dels alumnes, conduint-los cap a nous projectes cada cop més rics en possibilitats.

Les exercicis de ritmes corporals s'iniciaran de manera sensorial, és a dir, es realitzaran espontàniament sense necessitat de tenir consciència de figures, cèl·lules rítmiques o mètrica utilitzada. A poc a poc, els alumnes aniran adquirint la noció de cada una de les figures fins a reconèixer combinacions rítmiques i la mesura, binària o ternària. Tota aquesta tasca de concienciació constituirà la base del treball de lectura i escriptura musical.

Dansa i dramatitzacions:

La dansa és un aspecte de l'educació artística i humana que es té en compte des dels primers anys de vida, quan els nens es mouen i ballen de forma espontània. A l'escola s'ha de canalitzar aquest potencial, enriquint-lo i ampliant-lo perquè el nen no estigui inhibit, insegur, es senti ridícul i es mostri cautelós davant d'unes demandes de moviment i de dansa. La dansa és la forma més important d'educar el cos i el moviment ja que ho fa des d'un angle estètic i dintre d'un marc lúdic.

Així doncs, a l'educació infantil, aquesta iniciació a l'educació artística i humana es dur a terme a través d'àrees com la d'Intercomunicació i llenguatges: llenguatge musical, o es treballen objectius com:

- Reproduir cançons, cantarelles i danses, mitjançant la veu, el cos i el moviment, ja sigui amb desplaçament o sense.
- Memoritzar algunes cançons i danses pròpies de Catalunya seleccionades o adaptades.
- Improvisar sons, silencis, cantarelles, ritmes i danses, fent servir objectes, instruments, la veu, el cos i el moviment.
- Esforçar-se per millorar les pròpies possibilitats a l'hora de cantar i ballar.

Aquest inici en el treball educatiu de la dansa es continua a l'educació primària a través del treball d'activitats dirigides a l'assoliment d'objectius com:

- Assolir justesa i precisió rítmica a partir del moviment del propi cos, de la pràctica de jocs i exercicis rítmics, danses i cançons.
- Ballar danses adequades a l'edat mostrant interès per aconseguir justesa, precisió i harmonia en el moviment.

A l'últim segle ha hagut uns canvis importants en la pedagogia musical, la qual ha passat de ser tan sols una transmissió de coneixements a una metodologia basada en l'experiència.

El nen passa de ser un senzill receptor a convertir-se en un ésser actiu.

Aquests canvis han estat duts a terme per pedagogs musicals que aporten una metodologia basada en l'experiència i en l'activitat, per això la majoria d'ells parteixen d'un element comú: el cos i el moviment, per portar implícit un element musical, el ritme, que afecta en primer terme i amb més força la sensibilitat infantil.

Una d'aquestes pedagogies musicals és la de Jacques Dalcroze.

La relaxació: aspectes importants a tenir en compte (metodologia). Metodològicament serà important tenir en compte alguns aspectes per tal que les activitats dirigides a la relaxació es desenvolupin satisfactòriament, ja que sinó poden aparèixer postures d'engarrotament i de falta de fluïdesa que poden comportar un fre a l'expressivitat i al fluïment.

Per a treballar la relaxació és necessari partir d'una bona tècnica respiratòria, de manera que la inspiració i l'expiració no produeixin treball muscular. A més a més, caldrà tenir en compte, d'entre altres, els següents aspectes:

- Buscar un ambient de tranquil·litat.
- No fer interrupcions.
- Acostumar-se a fer la relaxació diàriament.
- Romandre amb els ulls tancats.
- Utilitzar una música relaxant.
- La durada de la sessió serà d'uns 5 minuts, encara que això vindrà determinat per si els alumnes estan acostumats o no a realitzar aquesta activitat.

Les tècniques de relaxació per l'activitat musical instrumental i de moviment implica moviments des de la psicomotricitat fina. Així doncs, en aquest punt desenvolupo tant la psicomotricitat fina com la gruixuda, incloent-hi així els dos punts.

Una de les tècniques de relaxació que mes s'utilitza a classe és la de Dalcroze. Aquest pedagog es basa en la relaxació que produeix l'efecte

tensió-distensió en els grups musculars. Un exemple pràctic serà provocar una contracció en un braç: això produeix una tensió en aquest grup muscular que es transforma en relaxació quan es distén el braç.

La relaxació es dirigeix als nens no com una tècnica sinó com un joc. Això suposa que la motivació és un factor fonamental a l'hora de realitzar aquest tipus d'activitat. La relaxació es realitza jaient-se a la terra de l'aula, tot fent ús de màrfeques si és possible, per aconseguir així major comoditat.

En la representació del sistema del mètode Martenot, es concedeix una importància transcendental al repòs després de la realització d'uns exercicis.

Dins aquest bloc hem incorporat les dramatitzacions perquè les treballem amb el cos i la música, igual que la dansa. Partim d'un a peça musical generalment descriptiva. Aquest tema descriptiu és el que ens porta a dramatitzar la peça fent mims, i sempre tenint en compte l'estructura musical de la peça, la dinàmica i la interpretació de l'intèrpret. Per tant podem veure l'estreta relació que té la dramatització amb l'audició.

Llenguatge musical:

Els sons es perceben amb les orelles, també amb la pell i tot el cos, i és partint de la percepció auditiva que començarem a treballar, no pas com passa sovint a través de la mediació d'escriptures, siguin quines siguin. L'aproximació tradicional a la música tendeix a l'adquisició, a través del solfeig, d'un llenguatge escrit i d'unes tècniques interpretades partint del signe i no pas del so; d'aquesta manera es crea en l'infant una estructura mental estàtica que fa que el so provingui d'un signe gràfic i no pas de la seva mateixa naturalesa física, i impedeix el desenvolupament natural de l'oïda.

Per tant, a l'hora d'aprendre el llenguatge musical haurem de partir del so per poder arribar al signe, i no pas a la inversa. Un nen petit, quan comença a ser coneixedor del llenguatge que utilitzem les persones per entendre'ns, és quan es pot iniciar en el món del llenguatge escrit i dels signes, però això ho fa quan fa uns dos o tres anys que ja sap parlar. Així doncs, paral·lelament a aquest llenguatge hi ha el llenguatge musical. També es un llenguatge, i com a tal, primer s'ha de conèixer el seu so i tenir-lo ben assimilat per després poder arribar a l'escriptura d'aquest so. Serà d'aquesta manera quan el signe, la grafia serà significativa per ell. Ha de ser el propi nen que tingui la necessitat de plasmar sobre paper allò que sent, d'aquesta manera sorgirà la necessitat de trobar una grafia plenament significativa.

Utilitzarem dues classes de grafismes i gestos, els convencionals i els no convencionals.

Utilitzarem uns gestos no convencionals extrets de la metodologia Kodaly. Aquest senyor utilitzava un sistema combinant el gest i l'escriptura, cosa que ha convertit aquest sistema en un dels més usats a nivell internacional.

Totes les notes acaben en vocals, i cada nota té un gest diferent que fa que els dictats i l'ensenyament de les melodies sigui més amè. L'alumne serà capaç d'entonar només observant els gestos del mestre.

Però també utilitzarem la grafia convencional, que són les que es basen en l'ús del solfeig.

Una vegada adquirida la capacitat rítmicomotora de la pulsació, és poden introduir els elements grafico-simbòlics de l'escriptura tradicional de la tradició occidental.

Per tal que els alumnes aprenguin aquest tipus de notació caldrà una lenta progressió per tal que l'alumne no es perdi en cap moment. En primer lloc aprendran la negra, perquè amb aquesta figura podem fer esquemes rítmics molt bàsics, en segon lloc la corxera amb la que es poden fer esquemes rítmics de manera il·limitada. A partir d'aquí és fàcil complementar els esquemes rítmics que necessitem. Continuarem introduint el silenci, la blanca, les semi-corxeres, la negra amb punt seguida de corxera, el silenci de corxera seguit de corxera, la síncope de corxeres...

Cal dir però, que a l'hora de començar a ensenyar el ritme cal fer-ho per la diferenciació de llarg i curt, i de a poc a poc i depressa. Igualment cal que quedi clara la diferenciació entre ritme i pulsació.

En les primeres edats escolars, cal aprendre i anar assolint totes aquestes qualitats del so de manera sensorial i amb molts jocs.

Pel que fa a la melodia, cal començar, igual que en el ritme, per la qualitat del so que és la base d'aquesta, pel so agut, greu i, més endavant el mitjà.

Un cop es tingui aquesta qualitat sonora assimilada començarem a diferenciar sons cada vegada més propers fins a arribar a l'interval de tercera menor: sol i mi, a partir d'aquí anirem incorporant-hi nous sons i noves grafies: sol-mi-la-do-do'-re-fa i si.

A Infantil treballarem exclusivament les qualitats del so, de tal manera que quedin ben consolidades i, a la Primària puguem començar partint ja d'un treball ben consolidat.

Cançó i veu:

La metodologia a emprar en el procés d'ensenyament i aprenentatge d'una cançó s'ha de seleccionar tenint en compte, d'entre altres, els següents aspectes: l'assoliment d'objectius a l'àrea de música i altres, la maduresa i evolució educativa de l'alumne... A continuació ofereixo una sèrie de pautes a tenir en compte:

- I. A l'inici de l'etapa, l'aprenentatge de la cançó es basarà sobretot en el procés d'imitació, repetint successivament petits fragments o unitats musicals, text i música alhora, fins completar tota la cançó.
- II. Progressivament, ja en el segon cicle, es podrà ajudar a la memorització de la cançó per mitjà de la lectura del text.
- III. Així mateix, quan els coneixements de llenguatge musical ho permetin i sobre tot al tercer cicle, l'aprenentatge de les cançons (o fragments) es basarà en la lectura de la grafia musical.
- IV. A l'inici de l'etapa serà convenient acompanyar les cançons amb gest, per tal d'ajudar a la memorització i comprensió del text i per facilitar-ne l'expressivitat.
- V. En l'ensenyament de la cançó també ens podem ajudar de la fononímia desenvolupada en diferents corrents pedagògiques del segle XX: per exemple el mètode Kodaly i el Justine Ward. El primer utilitza un complex llenguatge (que es torna senzill una vegada s'ha practicat), en què segons el gest manual representem una o altra nota.
- VI. En tot aquest procés d'ensenyament i aprenentatge d'una cançó s'introduirà i consolidarà la comprensió dels gestos bàsics de la direcció que faci el mestre: agafar el to, gest d'entrada, tempo, pulsació, final, matisos dinàmics...

Tècniques de relaxació per l'activitat musical vocal: El desenvolupament d'activitats musicals vocals implica l'ús d'un element molt important de comunicació i d'expressió: la veu.

Serà important que l'emissió vocal sigui clara i correcta pel qual serà necessari tenir en compte, d'entre altres, la postura. Si el cos es troba amb tensions això repercutirà negativament en la col·locació dels òrgans que intervenen en la producció del so i produirà un malestar general. A l'aula podem observar aquests problemes a través de símptomes com el quequeig, la poca intensitat sonora, la veu ronca...

Per a treballar la relaxació en l'activitat vocal ens centrarem en la postura i en els òrgans i músculs implicats en la producció vocal:

1.- Primer buscarem la postura corporal correcta. De peu, amb el tronc ben recte i procurant relaxar el coll.

2.- Quan ens trobem en aquesta postura començarem els exercicis de respiració.

3.- Posteriorment, realitzarem exercicis dirigits a la relaxació del tòrax, de l'aparell fonador i de la cara i la llengua..

A- Exercicis per a desenvolupar els músculs del tòrax (exemple).

1.- Moure les espatlles tot descrivint cercles més ampli possible, braços relaxats tot al llarg del cos.

2.- Col.locant el s braços al llarg dels cos:

a) Enlairar-los poc a poc, lateralment, fins a arribar a l'altura de les espatlles.

b) Moment de suspens de l'aire. Girar les mans col.locant els palmells cap amunt.

c) Enlairar els braços fins que els palmells arribin a tocar-se per damunt del cap sense corbar els colzes. Durant tot el moviment d'ascens s'efectuarà una inspiració tallant-la al suspensa però sense respirar.

d) Abaixar els braços fins a l'altura de les espatlles.

e) Moviment de suspens però sense respiració. Girar les mans avall.

f) Abaixar els braços al llarg del cos.

3.- Lleugerament separades les cames, afluixar els braços tot ajupint-se en respirar i aixecant-se en inspirar.

B- Exercicis per a l'aparell de fonació (exemple).

1.- Amb el coll relaxat, inclinació del cap endavant i tornada a la posició inicial.

2.- Inclinació del cap a una espatlla i cap a l'altra.

3.- Amb el coll ben relaxat, fer mig cercle d'una espatlla a l'altra.

C. Exercicis de relaxació facial i lingual (exemple)-

1.- Treure el maxil.lar inferior endavant, cap a la dreta i cap a l'esquerra.

2.- Amb la boca en posició de badall, obrir-la i tancar-la sense ajuntar les mandíbules.

3.- Treure la llengua i dirigir-la a la punta del nas, col.locar-la a les dents inferiors.

4.- Amb la boca oberta com per pronunciar la "A" col.locar la punta de la llengua envers les dens superiors, tot projectant-la cap a fora.

La improvisació:

Durant molt temps l'ensenyament musical a Occident ha vingut marcat per un intel·lectualisme que ha allunyat a l'alumne de totes manifestacions més o menys espontànies i creatives. Autors com Willems, Dalcroze, Martenot, Carl Orff... han plantejat un ensenyament basat en la recuperació de totes aquelles capacitats que havien quedat bloquejades per un ensenyament excessivament teòric. A continuació cito i comento aquells autors pedagogs que tenen en compte la improvisació en el seu mètode.

- Per a Willems la improvisació és un dels assoliments de la pedagogia moderna i ocupa un lloc important ja que és el signe de la vida. Destaca la improvisació melòdica, rítmica i harmònica, encara que aquesta última està reservada per als adults perquè l'harmonia requereix, segons l'autor, maduresa mental (síntesi i anàlisi).
- Martenot insisteix en la necessitat d'impulsar al nen a expressar-se espontàniament.
- Per a Dalcroze la improvisació és expressió directa de la vida. Considera que la improvisació corporal i rítmica permet l'estudi de les connexions directes que existeixen entre les ordres cerebrals i les seves corresponents interpretacions musculars amb el fi d'expressar els propis sentiments musicals. La capacitat interpretativa no es basa en la imitació de l'exemple que dona el mestre, sinó en el desenvolupament de la sensibilitat, de la imaginació i la memòria de l'alumne. A través de la pràctica de la improvisació l'alumne assolirà més rapidesa i precisió en les respostes musicals, adquirint, a més a més, la capacitat de planificar i establir comunicacions directes entre l'esperit que sent, el cervell que imagina i coordina, i els dits, braços, mans i el ritme respiratori que són els encarregats de la realització.
- Carl Orff també dona importància en la seva obra a la improvisació instrumental, vocal i corporal en el procés de l'educació musical. Proposa pautes bastant estructurades per la improvisació musical en el nivell d'iniciació: generalment es tracta de produir ritmes o melodies sobre un esquema rítmic, melòdic o harmònic que serveix de base per la improvisació.

Pràctica instrumental:

Per a iniciar-se en el procés d'ensenyament d'una peça instrumental serà necessari que els alumnes tinguin assolida la maduresa d'interpretació amb aquell instrument. Partint d'aquest fet durant els cursos d'Infantil només utilitzarem el cos i algun instrument Orff de petita percussió. A Cicle Inicial ja introduïrem (a part dels esmentats anteriorment) instruments de plaques, i a Cicle Mitjà i Superior la flauta.

No podem incloure interpretació d'un xilofon quan el nen mai l'han tocat. Així doncs, partint de la base que els alumnes coneixen i tenen pràctica amb els instruments, passem a indicar els passos per a l'ensenyament aprenentatge d'una peça instrumental.

- a) Presentació de la peça.
 - Origen i autor.
 - Tipus de peça: vals, polca, samba...
 - Audició d'una peça amb característiques rítmiques i tímbriques semblants. D'aquesta manera els alumnes s'adonen del caràcter, ritme, tempo... de l'obra i es facilita la posterior execució, alhora que se'ls motiva.
- b) Presentació dels instruments que intervenen a la peça.
- c) Primera lectura sense instruments.
 - Veu per veu, els instruments melòdics i rítmics a l'uníson.
 - Unió de veus. Divisió de la classe en dos grups uns ran una veu i els altres l'altra, progressivament anem afegint més veus dividint el grup-classe en tres, quatre...
 - Divisió de la peça instrumental en frases, períodes... per facilitar l'aprenentatge.
 - Treball de dinàmiques, repeticions, ritardandos...
- d) Interpretació amb instruments.

El treball que es realitzarà serà semblant a l'anterior. Començarem per fragments petits i amb dues veus per anar afegint progressivament més veus. Això fins a interpretar tota l'obra.

L'audició:

Els nens petits volen obres simples en estructuració, temàtica i instrumentació. A mesura que creixen, el treball d'aquests tres elements anirà augmentant progressivament en complexitat. Una mateixa obra pot presentar-se a infantil, primària i secundària. La música no té edat. Allò que

cal variar són: el llenguatge, el nivell del seu contingut i els objectius que s'han assolir.

És convenient acostumar l'alumnat, a totes les edats, a escoltar fragments que tinguin una entitat completa: amb un inici i un final. Són peces adients: dances tradicionals del propi país o del renaixement; moviments concrets de suites barroques; petits divertiments de l'època clàssica; rondós de l'època barroca i clàssica; música impressionista...

De manera progressiva anirem ampliant la durada i la complexitat de l'obra, procurant que a curt o llarg termini acabin escoltant el moviment sencer d'un concert, una simfonia, unes variacions... A finals de Primària, si han tingut una bona educació auditiva, podem demanar-los que escoltin obres més llargues, posant de relleu aspectes més complexos, com seguir la línia melòdica, llegir una partitura, o taralejar la veu d'algun instrument concret...

Els nens/es han de connectar amb la música de la seva terra, de manera que sempre tindrem present programar obres de música tradicional amb varietats de veus i d'instruments, amb fòrmules rítmiques i melòdiques pròpies, així com amb estructures que tendeixen a la repetició i a la claretat. Hi ha bones gravacions al mercat, amb acompanyaments de qualitat; en proposem algunes que serveixin d'exemple: del Sac de dances: El Galop; La cobla St. Jordi ha gravat dances tradicionals catalanes; La Camerata de cançó tradicional ha enregistrat La cançó més bonica del món... És aconsellable fer una selecció de cançons tradicionals catalanes cantades a veus blanques o mixtes d'entre la molt variada i rica oferta que ens aporten les entitats corals de casa nostra.

En la tria de les audicions d'iniciació amb els més petits, hem d'optar per l'equilibri entre les que canta el/la mestre, (amb les quals s'estableix uns lligams comunicatius directes) i les obres enregistrades. A mesura que els nens/nenes es fan més grans el volum d'obres escollides es decanta a favor de les enregistrades. L'especialiste/a mai no hauria de renunciar a impressionar-los tot cantant o interpretant melodies amb algun instrument. L'audició en directe ha de ser present cada any a l'escola.

Seleccionarem obres de tot tipus: lentes i més ràpides -que convidin a moure's àmpliament o a fer-ho de forma més discreta-, de ritme binari o ternari, en mode major o menor, d'èpoques diverses: clàssica, romàntica, ètnica, actual..., interpretades per un petit grup instrumental o per una orquestra... La múltiple oferta discogràfica existent ens permet el luxe de poder destriar entre moltes i variades obres, i entre versions diferents d'una mateixa obra.

No hem de tenir cap angúnia en repetir, any rera any, algunes obres que ens semblin cabdals i il·lustratives de la història de la música occidental. De la mateixa manera que comptem amb un repertori de cançons tradicionals infantils que hem d'emprar i transmetre per la seva riquesa patrimonial; al igual que existeix un conjunt d'obres monumentals arquitectòniques o artístiques que cal conèixer; així mateix hauria d'existir un repertori d'obres musicals que constituís el conjunt d'obres cabdals de la Història de la Música que hauria de ser conegut per l'alumnat en acabar l'escolaritat. La incipient inclusió de l' Audició musical, dins l'entorn escolar, fet atribuïble al retard històric de la incorporació del àrea de Música dins el sistema escolar, no ha propiciat encara la necessitat socio-cultural d'aquest repertori. El que sí comença a establir-se és tota una sèrie d'obres que ja constitueixen un gènere: "la música d'aula". Ens referim a un conjunt de peces musicals que s'han començat a estandaritzar degut a la seva aparició en llibres de didàctica d'audició musical i posteriorment a la seva massiva utilització en llibres de text, com: Les Estacions d'A. Vivaldi, Pere i el llop de S. Prokoviev i El riu Moldau de B. Smetana... que exemplifiquen música descriptiva; Te Deum de M. A. Charpentier o la Marxa Radetzki de J. Strauss per a comprendre la repetició del tema en l'estructura rondó; el quintet La Truita de F. Schubert o Les variacions 265, Ah, je vous dirai maman de W.A. Mozart per escoltar el tema amb variacions...

Una acurada selecció de música pop, entre el molt repertori de músics i grups actuals, pot ser-nos útil per reforçar aspectes rítmics, de moviment i coordinació. Possiblement aquest tipus de música no tindrà la mateixa riquesa tímbrica, harmònica o polifònica que posseeixen una orquestra, una cobla o una banda, ni els plans sonors que oferten un grup de jazz o una agrupació instrumental trio, quartet..., però forma part del llenguatge actual i cal adoptar-lo com a didàctic.

Pares i mares han d'estar informats del repertori d'audicions que s'escolta a l'escola. Fóra bo facilitar-los un llistat del mateix i si és possible, amb els mitjans que actualment es disposa, posar al seu abast un CD amb obres treballades durant el curs escolar. Val la pena que la música que arribi a casa respecti la durada de tot el fragment musical original.

Formes diverses de fer audicions:

La música que l'alumne escolta ha de proporcionar-li imatges sonores que integrin varietat i qualitat. Necessita models diversos i òptims, que sovint l'ambient on viu no li pot oferir. En aquest sentit és bo pensar en molts nivells d'audició-escolta que podem realitzar a l'aula de música de l'escola. La mostra d'exemples que s'aporten és indicativa; el que és imprescindible d'antuvi és la participació i col·laboració de tots els membres del centre, no puc imaginar aquestes activitats-concert sense canvis en l'horari escolar, assaigs puntuals fora d'hora, desplaçaments, interrelació entre diversos

nivells d'un cicle, algunes hores extra... Sense una bona coordinació i implicació de tothom no poden realitzar-se aquestes activitats, altrament molt enriquidores en tots els aspectes educatius: cultural, musical humà...

1. Audicions amb **música enregistrada** en compact disc i/o en vídeo. Segurament aquesta darrera forma serà ben aviat molt utilitzada, ja que permet fer una acurada tria del fragment musical així com el seu seguiment visual - com en una virtual sala de concerts -. L'obra musical escollida pot treballar-se sota diferents aspectes que poden interrelacionar-se: el coneixement de l'obra i l'autor, la instrumentació, el ritme, les melodies, la forma, la textura... És molt interessant que el solfeig es relacioni amb les audicions; poden entendre's el llenguatge musical i l'audició com un sol bloc, no com dues coses separades.
2. **Audicions en directe protagonitzades per tots els alumnes del centre.** És bo tenir aquest tipus d'audicions organitzades al llarg de l curs; l'acumulació de feines imprevistes fa que sovint s'oblidin i/o s'acumulin amb sobrecàrrega. Exemples: El tradicional concert de Nadal. El curs de P5 anuncia la primavera a tota l'escola, tot cantant dues cançons amb acompanyament instrumental inventat. Un curs del cicle inicial representa un conte amb una melodia interpretada amb instruments Orff que tots els altres grups del centre escolten. El cicle mitjà surt de l'escola per cantar i tocar amb instruments Orff a la festa de la Candelera al casal d'avis del barri... Per Sant Jordi el cicle superior fa un concert tot cantant i tocant instruments Orff als Jocs Florals. Moltes són les possibilitats de fer-se escoltar, cada centre, a cada barri i/o poble, té les seves diferents manifestacions internes i de cara enfora. Si encara no s'ha creat sempre hi som a temps de donar-los vida. La possibilitat de donar a conèixer el treball musical fora de l'aula motiva al grup i obliga a l'esforç; per principi una audició-concert és un repte que ha de sortir bé. La col·laboració i participació de tot el professorat del centre és obligada. Cal no caure a la trampa que l'especialista de música és el personatge que organitza totes les "festetes" de cara la "galeria". La feina ben compartida és més assumible, crea cohesió de grup i fa "escola".
3. **Audicions que realitzen els alumnes músics més avantatjats** de l'escola a diverses classes. Aquesta fórmula és doblement enriquidora: per una part estimula a l'estudi i habitua a interpretar amb naturalitat davant de públic; per altra part és bo crear expectatives a la resta d'alumnat de l'escola, ja que "si aquest/a nen/a ho fa tan bé, també ho puc fer jo"...

4. **Audicions en viu que realitza l'especialista**, o bé cantant una melodia amb un grau de dificultat superior al que poden interpretar els alumnes o bé tocant un instrument - flauta, guitarra, piano...-. Si en ocasió del Nadal podem agrupar un petit cor de mestres, pares i mares a l'entorn d'unes cançons, té molt bona acceptació entre l'alumnat del centre; a la vegada que és un acte educatiu, crea lligams entre persones.
5. **Audicions en viu d'algun exalumne i/o d'algun familiar d'alumne/a**. El concert de Santa Cecília pot ser un bon motiu per a un concert extraordinari, - tot i que per escoltar música no calen els motius extraordinaris -.
6. **Concerts que es fan fóra de l'àmbit escolar**. Actualment hi ha una bona oferta al respecte. Joves intèrprets presenten la seva oferta a entitats, que els donen el suport i l'espai necessari. Cal que aquestes sortides fora l'espai escolar siguin gradades al llarg dels cicles i tinguin continuïtat. Han de contenir una preparació anterior i posterior que haurà de ser exposada pel docent i valorada treballada per l'alumnat.

És bo saber que la suma d'un conjunt d'especialistes de música, d'un mateix poble, districte o barri, amb uns mateixos interessos pedagògics, dirigits amb l'objectiu fer audicions musicals, poden ajudar a pressionar a entitats i/o administracions per tal que ofertin concerts en viu. No seria la primera vegada que la col·laboració entre especialistes pot fer possible la creació d'espais d'intercomunicació pedagògic-musical i a la vegada pot forçar la creació d'audicions en viu.

Presentem l'audició:

L'audició no hauria d'estar subjecte a cap condició prèvia, sinó estar guiada per l'especialista/a i el propi interès dels oïents.

Algunes indicacions de tipus general:

- Plantejarem la classe de forma variable, procurant no presentar la dinàmica d'aula amb el mateix ordre de treball. L'audició pot aparèixer a l'inici o final d'una sessió; com a treball de llenguatge després de la lectura d'un fragment de partitura; com a melodia després de cantar una cançó; pel plaer d'escoltar en qualsevol moment de la sessió; pel gust de repetir-la perquè simplement ens agrada recordar-la...
- Provocar alguna qüestió que suposi un repte, alguna pregunta que tingui una res-posta hipotètica abans de l'escolta, però que no pugui ser solucionada fins després de l'audició: escoltareu uns instruments

que fan aquest ritme: quins són?; la música va ser pensada per a ser interpretada a l'exterior, quins instruments podien anar mi-llor?; sembla que la música ens vol dir alguna cosa, què ens vol transmetre?; els instruments de metall estan majoritàriament en silenci, procureu escoltar quantes vegades ens parlen amb música...

- Acompanyar rítmica i instrumentalment mentre s'escolta l'audició; taralejar suau-ment la melodia, amb diferents síl·labes, per ajudar a memoritzar-la; moure's lliure-ment o pautada...., són fases i/o activitats metodològiques útils, que van decreixent en la mesura que l'escolta augmenta en riquesa de sensacions, quantitat d'observacions i experiència comparada. Copsar les sensacions i necessitats internes i externes del grup abans i durant l'audició és una de les tasques importants de l'especialiste/a.
- Quan una música ha captat l'interès de l'alumnat, - pensem i volem deixar palès una vegada més que és el mestre/a qui l'impregna -, llavors es poden explicar més detalls de la mateixa amb coneixements més detallats de l'autor, l'obra, l'època.... Aquesta ampliació pot ser feta al llarg de l'escolarització, ja que la música pot ser escoltada i recordada en diverses èpoques al llarg de l'etapa Infantil i Primària. Tot i així, ja des de l'Educació infantil, cada obra ha de deixar impresa alguna dada rellevant, sigui l'autor o el títol de l'obra.

Procurar que el cos sigui el vehicle de comunicació no-verbal i transmissor de les vivències musicals. Explicar prèviament allò que escoltarem amb les paraules més justes i necessàries.

- Cal tenir present que la qualitat global de la música, aquella que es reb pel gust d'es-coltar, és la més satisfactòria i significativa. La música ens pot impressionar de ma-nera general, i sols podem conèixer tàcitament alguns dels seus detalls (melòdics, rítmics, instrumentals, harmònics..) que influeixen en l'impressió total que rebem. Qualsevol anàlisi implica que hem d'abandonar momentàniament l'enfoc de la tota-litat de l'experiència musical i endinsar-nos en un detall concret. Hem d'aportar pro-gressivament elements de recerca i anàlisi que ens ajudin a disfrutar dels petits de-talls sense perdre la visió global de la música.
- Ens hem d'abastir de materials variats que ens donin pistes - imatges, gràfiques... - que ajudin la nostra didàctica. Com a adults captem i apreciem millor la música quan ens ajudem de referències visuals, gràfiques i sobre tot contextuals; també la mainada es situa més

òptimament davant d'una obra musical si li aportem materials visuals i situacions vivencials.

- La necessitat d'una conversa crítica es fa progressivament més necessària a mesura que avança l'edat. S'ha de procurar compartir l'experiència d'audició amb d'altres, ajudant a desenvolupar la sensibilitat i la intuïció. És important que l'alumnat pugui explicitar allò que li ha suggerit la música, encara que sigui de forma parcial; aquest discurs constituirà una part essencial de l'ensenyament-aprenentatge.
- Escoltar música, quan? (en bona hora fem aquesta pregunta!). Mai no saps quan és el millor moment d'escoltar i sempre és bon moment per posar un fragment de música que t'agrada i vols transmetre. Cal tenir un variat repertori que es faci present a l'aula. L'escolta d'un fragment musical setmanal és desitjable. Algunes obres tindran per objectiu ser recordades pel plaer de tornar-les a escoltar i reforçar el treball realitzat.
- L'aprenentatge musical partint d'un llibre de text que hem fet, o ens han fet comprar per als nostres alumnes pot tenir un risc. Depenent de l'ús que en fem pot quedar poc marge per les trobades "significatives", en què les persones responen a la seva manera, estructurant les experiències educatives per si mateixes i decidint aquelles que realment són desitjables i imprescindibles. Cal fer un ús racional i musical del llibre de text. Cal escollir aquelles músiques que personalment ens agradin i s'adeqüin al currículum. Actualment hi ha centres que proposen la col·lectivització dels llibres de text i això permet l'adquisició de llibres per a cada dos alumnes; aquesta possibilitat permet utilitzar el llibre de text de forma lliure i sense pressions externes en cas de no acabar-lo (compartir sempre és útil!).

Aquelles músiques que han estat utilitzades en els mitjans de comunicació poden ser incloses en el llistat d'obres per a ser escoltades, d'alguna manera ja han superat el primer impacte auditiu.

Joc en la metodologia:

El joc dels infants ha assolit un lloc inqüestionable en el món de l'educació, tant en la teoria com en la pràctica. Jugar ja no és una manera de perdre el temps, sinó de guanyar-lo.

Ja al marge de la seva utilització pedagògica o didàctica, es reconeix al joc tot un seguit d'avantatges de cara al creixement i desenvolupament dels infants en les seves diferents dimensions.

Jugar és una activitat gratuïta però no insignificant. Jugar és imitar, imaginar, entrar en relació, esforçar-se, ... Entre aquestes característiques que podem trobar en el desenvolupament de l'activitat lúdica podem extreure les següents:

- En el joc es dona una interacció entre éssers humans o bé entre éssers humans i medi o objectes.
- A més el joc genera plaer a l'infant en el sentit més ampli del terme (un joc, si és avorrit, deixa de ser joc per al nen).
- És una activitat sense fites exteriors, ja que es realitza per ell mateix, per diversió i plaer, sense compensacions exteriors. Tot i que puguem pensar que en molts jocs es juga per guanyar, hem de considerar que aquest intent de vèncer, de competir, no és extern al joc sinó que és un element (la competició) més del joc que proporciona motivació i que estimula. En molts casos ell mateix serà el propi rival a superar.

Mentre el nen juga no se sent amenaçat, tot el contrari, se sent motivat per a desenvolupar el joc.

Mitjançant el joc, el nen accedeix a l'aprenentatge d'hàbits i conductes socials (acceptació de normes, respectar torns, posar-se en el lloc d'un altre,...), a descobrir el món que l'envolta i al coneixement d'ell mateix, a aprendre a comunicar-se, a resoldre problemes i situacions, a acabar d'assolir conceptes i objectius que, d'una altra manera, costa molt més d'aprendre... I tot des d'una òptica divertida i engrescadora.

Froebel remarcà la importància del joc en el procés de desenvolupament del nen. Tant és així que va arribar a afirmar:

"El joc és la única assignatura del nen fins als cinc anys; la principal dels sis als nou anys; la indispensable dels deu als catorze; i la més saludable i higiènica fins als 21 anys; i l'educador que d'ella no se n'ocupa ni preocupi, no sap ni val per a educar.

El nen que no juga està malalt del cos o de l'ànima i el mateix cal dir del jove que o no juga o no sap jugar sinó a jocs sedentaris, perillosos o immorals.

Podem deduir d'aquestes paraules que el joc és una de les principals ocupacions i preocupacions de l'infant, i com a tal cal aprofitar-lo com a recurs i instrument educatiu que permeti atansar a l'infant al coneixement del món on viu.

Per aquest i altres motius crec que en l'educació musical és imprescindible utilitzar com a base de la metodologia el **joc**.

El joc és un element d'enllaç entre el món sonor i el moviment, ajuda a improvisar, a ser creatius, és útil en la preparació de danses, conté valors educativo-musicals i motrius com la percepció rítmico-auditiva, orientació espacial, expressió corporal... És també un bon recurs per utilitzar en el llenguatge musical, hi ha una colla de jocs que ajudaran a l'alumne a assolir els objectius plantejats pràcticament sense que se'n donin compte. A més a més en les primeres edats l'alumne ha d'aprendre tot jugant, ja que és una necessitat i un fet imprescindible, jugar, per al nen.

Dins el currículum de primària i en l'àrea curricular d'educació musical hi trobem cinc apartats. Són els cinc apartats que cal treballar dins l'àrea d'educació musical.

Per dur a terme la següent proposta didàctica disposarem d'un dau de cartró. En cada una de les cares d'aquest dau hi haurà un dibuix que representarà un dels apartats que cal treballar dins l'àrea d'educació musical:

- Cançó i veu.
- Educació de l'oïda.
- Dansa, ritme i moviment (inclou les dramatitzacions)
- Lectura i escriptura (llenguatge musical).
- Audició.

(la instrumentació la realitzarem dins d'algun d'aquests apartats, segons la conveniència del mestre)

A la sisena cara del dau hi haurà un altre apartat que és el de JOCS.

Aquest dau ens servirà perquè sigui l'atzar qui decideixi què treballar a l'aula. Pot ser que ens toqui cantar, dansar, escoltar una audició, treballar els aspectes més teòrics de la música, educar l'oïda, o fins i tot pot ser que ens toqui jugar a un joc, evidentment musical.

Els/les alumnes d'aquesta manera van treballant i estan motivats per saber quina nova activitat els durà l'atzar.

Per poder dur a terme aquesta proposta didàctica cal tenir preparades diferents programacions i activitats ja que és el destí qui decideix què fer a l'aula.

Com que són dues les sessions setmanals que tenim per cada grup classe, en una treballaré amb "el dau" i en la següent sessió algun apartat que estigui poc treballat.

LES SIS CARES DEL DAU.

Les TIC incorporades a l'aula:

Si la creació de les Zones Escolars Rurals va significar la fi de l'aïllament de les escoles rurals i, d'alguna manera, l'equiparació dels entorns escolars rurals als urbans, amb més d'un mestre, especialistes, activitats compartides, òrgans de govern col·legiats..., la incorporació de les TIC a l'espai de l'aula de l'escola rural ha significat l'obertura d'un espai d'incidència, d'aprenentatge i d'experiència infinitament ample. Per aquesta raó i perquè creiem profundament en el treball col·laboratiu que va més enllà del marc físic d'una escola petita en dimensions, des de fa una colla de cursos que en l'horari habitual dels alumnes de tots els cicles hi consta una hora setmanal de projectes telemàtics, crec importantíssims els recursos telemàtics. Que els alumnes tinguin accés a la Societat de la Informació. En definitiva realitzar l'assignatura amb suport telemàtic per tal de, poc a poc anar assolint les competències bàsiques amb suport TIC. Utilitzar les TIC com una eina més en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Gràcies a les noves tecnologies s'eliminen les barreres geogràfiques i això crear nous mètodes i entorn de treball col·laboratiu.

L'àrea d'educació musical està pensada per dur-se a terme amb suport telemàtic des del següent espai web:

http://www.xtec.cat/~gcaldero/ex_musicals/tot.htm